Värdebeskrivningstext för kulturmiljövårdens riksintresseområde Östra Skärgården [K 17]

Uppgifter om ärendet

Län: Blekinge
Kommun: Karlskrona
Socken: Sturkö och Torhamns
Riksintressets ID-nummer: K 17

Motivering

Skärgårdsmiljö som tydligt återpeglar utvecklingen av de maritima näringarna med kompletterande verksamheter sedan senneolitisk tid. *Gränsbygd* med *kommunikations*- och *försvarsmiljöer* med strategisk betydelse för sjöfart och försvar från vikingatid till slutet av 1900-talet.

Uttryck för riksintresset

Skärgårdens öppna landskap med de visuella sambanden mellan öarna samt den på flertalet ställen obrutna horisonten. Det stora antalet betade och slåttrade holmarna, med kontinuitet sedan järnålder med talrika spår av kreatursfållor och ”mjölkakåsar”, hägnadssystem avgränsande ängsmark och lyckodlingar samt det biologiska kulturarvet bestående av betesgynnade växter och hävdade träd. Fornlämningarna i form av gravar från senneolitisk tid samt med vikinga- och medeltida kåsar (båtlänningar), tomtningar (säsongsbosättningar) med kontinuitet av användning in på 1700-talet. Farledsmiljön längs Kung Valdemars segelled med lä-/vindhamnarna samt vrakplatserna i hela området. Den militära miljön med otaliga

fortifikatoriska lämningar. Både de tillfälliga och de industriella stenbrottslämningarna. Missionshusen samt de för fisket karakteristiska strukturerna, och byggnadsfunktionerna, såsom; hamnarna, kåsarna, sliparna, garnhagarna, lastagebryggorna, bryggorna, rökbodarna och fiskebodarna samt de funktionella sambanden däremellan.

Östra Hästholmens småskaliga odlingslandskap och bebyggelse, det oskiftade byläget. Gårdsbebyggelsen med fristående bostadshus samt ekonomibyggnaderna uppförda med stående rödslammad träpanel, putsade fasader eller i skiftesverk. Fiskebodarna och bryggorna. Det bevarade äldre vägnätet. Missionshuset och Mårtenssons båtbyggeri. Sambanden mellan byläget och odlingsmarken. Det fossila odlingslandskapet med röjningsrösena och stengärdena som hägnadssystem. **Ytteröns** småskaliga odlingslandskap med dess äldre lämningar och strukturer.

Ungskärs fiskeläge med kontinuitet från sent 1600-tal. Den småskaliga bebyggelsestrukturen på spontant uppkomna tomter, det intakta vägnätet samt den talrika uthusbebyggelsen. Bebyggelsen med fasader klädda med träpanel, rödslammade eller i ljusa kulörer och dess verandor med flacka tak. Ungskärs missionshus, skolhus, gamla lastbrygga och magasinhus. Hamnen med stenhantverk från 1936. Fiskebodarna vid hamnen.

Stenshamn med fast fiskeläge sedan sent 1600-tal. Den småskaliga bebyggelsen i en och en halv plan med rödslammad eller ljust målade träpaneler och mestadels sadeltak. Bebyggelsens placering i nord-sydlig riktning samt det bevarade äldre vägnätet. Yttre skärgårdens äldsta bevarade hamn, uppförd i sten 1918. De talrika fiskabodarna samt missionshuset.

Utlängans gårdsbebyggelse (med rötter i sent 1600-tal) med tillhörande odlingsstrukturer. Fyren och kapellgrunden. Det biologiska kulturarvet i form av ett bestånd skottekar, sannolikt från 1600-talet.

Långörens oskiftade lotssamhälle som uppkom som en följd av Karlskronas bildande (1680). Strukturen i byläget med bygatans ursprungliga sträckning samt bebyggelsen intill denna. Bebyggelsens utformning, mestadels som parstugor, klädda med rödslammad eller ljust bemålad träpanel. De karakteristiska verandorna, mestadels glasade med pardörrar och flacka tak. Uthusbebyggelsen, såsom; fiskebodar, rökbodar och fähus. Lotstornet från 1877 och tillhörande byggnader, samt utblickarna från lotstornet. Fägatorna ut från byläget samt hägnads- och ägostrukturerna på utmarken. Bryggor och kåsar.

Inlängan med dess tomtingar. Hällkistegravfältet från senneolitisk tid. Markanvändnings- och ägostrukturerna, avgränsade med stengärden. Det biologiska kulturarvet i form av ljungheden, uppkommen genom lång kontinuerlig hävd.

Öppenskär, **Torhamnaskär** och **Äspeskär** med beteslandskap som sannolikt brukats kontinuerligt sedan yngre järnålder. Säsongsbosättningslämningarna, fångstfållan och ”mjölkakåsarna” på Öppenskär.

Flakskärs tomtningar och kåsar, samt det tillhörande historiska landskapet**.**

Maltkvarns öppna odlingsmarker och markanvändningsstrukturer i ursprungliga lägen. **Arnö/Ornö** med det öppna beteslandskapet.
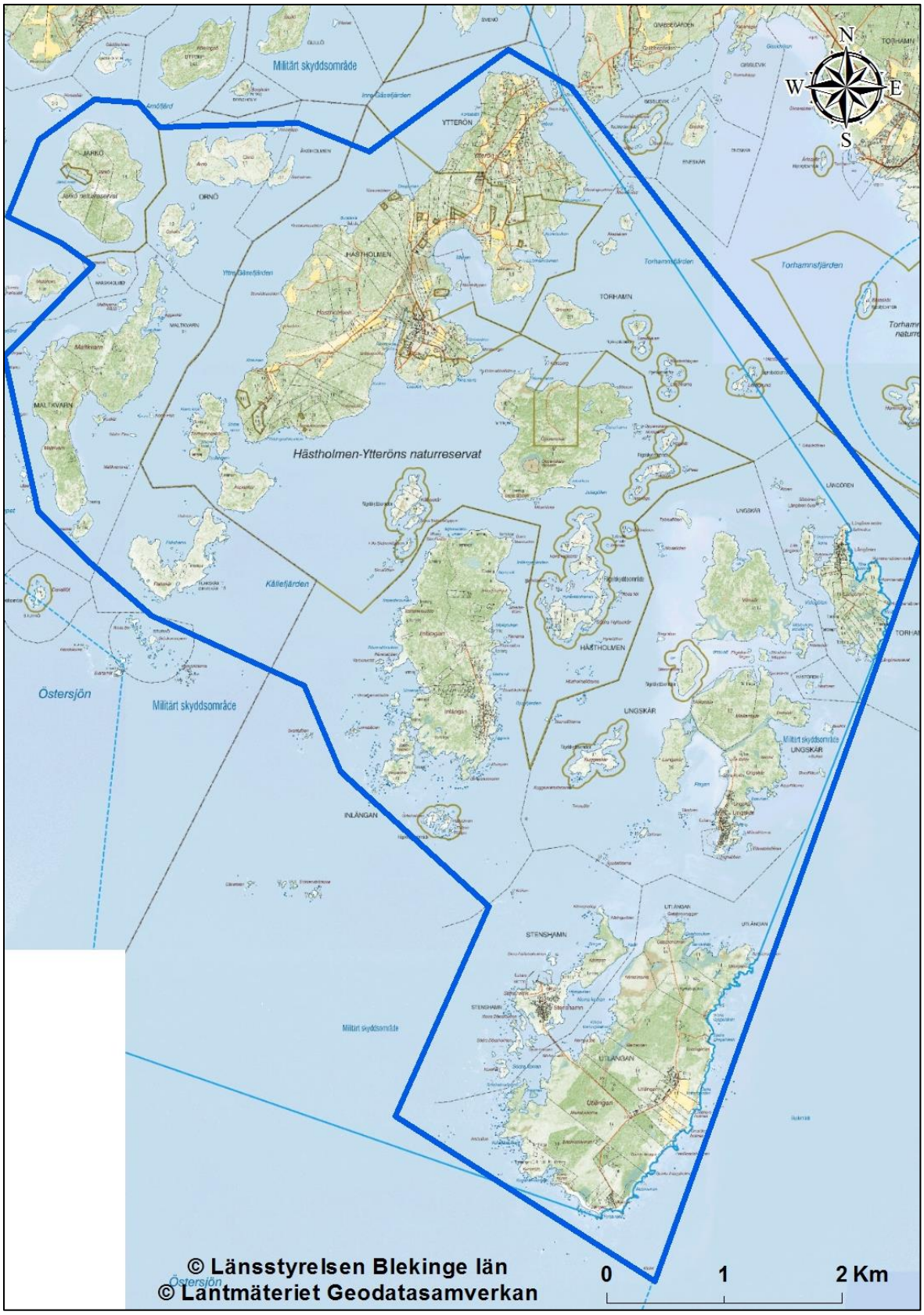
Riksintresset Östra Skärgården [K 17] avgränsning